

- have short attention span;
- become active and put forth a lot of concentration on online games as many of them are virtual gamers, and they love game challenges;
- be sensitive to other people's desire to care about their physical and mental state and reacting vividly to educators' giving constant and positive feedback to their achievements.

The research has also shown a set of distractors Ukrainian Gen Z pay much attention to relatively to previous generations: temptations and potential addictions to 'likes' on the gadgets.

In order to highlight possible ways to manage their time and energy it is recommended to equip Gen Z with multitasking regulation techniques. Following some rules of thumb for a month has to diminish the stress level.

They also should be suggested modelling multitasking management procedure (incorporating sustained periods of silent work; minimising distractions; scheduling breaks, especially after sustained periods of concentrated work or complex tasks and being explicit and consistent practical techniques). In two weeks, the educational performance

To recapitulate everything said above, one can conclude that it's high time modern Gen X and Millennials educators renovated their teaching methods (in order to provide Gen Z with some practical tips how to overcome stresses caused by constant cognitive stimulation), to provide multitasking management, to be more sensitive to their students' needs by means of, for instance, having small talks at the beginning of every online session and creating positive emotional background of online lectures, tutorials and workshops.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-99>

МІЖПРЕДМЕТНА МОДЕЛЬ ШКІЛЬНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Ремех Т. О.

кандидат педагогічних наук,

завідувачка відділу суспільствознавчої освіти

*Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

Громадянська освіта – система/модель шкільної освіти, яка уналежнює навчальний предмет і позапредметну сферу діяльності

освітнього закладу, що спрямовані на формування й розвиток громадянських цінностей, здатностей та способів поведінки учасників освітнього процесу. Формами реалізації предметної моделі громадянської освіти можуть бути такі: монопредметна (викладання окремого предмета «Громадянська освіта»); поліпредметна (навчання через комплекс предметів); наскрізна (імплементация елементів громадянської освіти у зміст усіх навчальних предметів) [1].

Досвід впровадження громадянської освіти в різних країнах свідчить, що оптимальною є її міжпредметна модель, ґрунтована на використанні потенціалу різних навчальних предметів і галузей знань. Утім, міжпредметне навчання й викладання громадянської освіти в європейських країнах позбавлене однозначного трактування. Приміром, багато освітніх практик там відносять до міжпредметних, хоча за своєю суттю вони такими не є. Серед типових форм міжпредметного навчання й викладання в Європі назвемо такі: викладання групою вчителів; командне планування; кооперативне навчання; взаємопов'язані курси; тематична/проблемна спрямованість курсів; проєктна діяльність учнів; проблемне та дослідницьке навчання; учнівські портфоліо; рольові ігри та моделювання; навчання через досвід, волонтерську діяльність, стажування тощо.

Державний стандарт базової середньої освіти метою громадянської освіти проголошує «... розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу» [2].

Перелік унормованих Державним стандартом компетентностей містить громадянські та соціальні компетентності (пункт 9). Це ключові компетентності, що пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей. У Європейській довідковій рамці ключових компетентностей для навчання впродовж життя громадянська компетентність – це здатність людини діяти як відповідальний громадянин, повною мірою брати участь у суспільному житті на основі усвідомлення соціальних, економічних, правових та політичних концептів і структур, глобальних трансформацій та сталого розвитку [3, с. 26].

Запровадження громадянознавчого складника у викладання предметів закладів загальної середньої освіти сприятиме синергетичності та системності змісту громадянської освіти. Підґрунтям ефективного реалізації міжпредметної моделі може слугувати також запровадження компетентнісного та діяльнісного підходів до навчання учнів громадянства, а також застосування в освітньому процесі активних та інтерактивних методів.

Ефективність міжпредметного підходу обумовлена специфікою громадянознавчого змісту, що є інтегрованим за своєю природою. Опанування здобувачами освіти суспільно-політичними питаннями сучасного демократичного суспільства потребують постійного звернення до соціальних, правових, культурних, екологічних та інших аспектів. Відтак громадянознавчий зміст тою чи тою мірою пронизує переважну більшість навчальних предметів – історію, географію, правознавство, економіку, мови, літературу, математику, етику. Окремі аспекти громадянської освіти (приміром, питання прав людини) пов'язані також і з предметами природознавчої галузі. Тому в новітніх державних документах (насамперед у Державному стандарті базової середньої освіти) задекларовані завдання громадянської освіти, що визначають цілі навчання учнів різних предметів.

Крім того, жодний інший навчальний матеріал не зазнає такого впливу навколишнього середовища, найближчого оточення учня як громадянська освіта. Учні набувають тих чи тих знань і вмінь (почасти не передбачених навчальною програмою) через мас медіа, в ході спілкування з рідними, близькими, однолітками, у взаємодії з представниками громади (шкільної чи територіальної), суспільними інститутами тощо. Такі форми, на думку низки дослідників, більшою мірою за навчання в школі впливають на політико-соціальні знання й уміння учнів. Тож, об'єднавши зусилля вчителів різних предметів, можна використовувати цей навчальний досвід із дидактичною метою, перетворюючи його на організоване, систематичне, орієнтоване на дію навчання для формування й розвитку поінформованого, активного, відповідального громадянина демократичної держави.

Міжпредметна модель громадянської освіти означає, що навчання учнів громадянськості пронизує весь освітній процес. За ідеального варіанту вона ґрунтується на тому, що реалізація змісту всіх навчальних предметів покликана формувати/розвивати в учнів такі громадянські риси та здатності як-от: поінформованість, критичність, усвідомлений вибір, громадянська активність, відповідальність, громадянська позиція тощо. Значить, ці питання мають розглядати в усіх предметах та реалізувати в інших аспектах шкільного життя.

Сьогодні міжпредметна модель громадянської освіти може стати загальним підходом для тих учителів освітніх закладів та представників шкільної громади, зусилля яких спрямовані на формування компетентного громадянина. Такий підхід створює можливості для активної участі всіх учасників освітнього процесу у громадянській освіті учнів, панування демократичної атмосфери та партнерства, ефективної організації позаурочної роботи. Це дає також змогу: мінімізувати перевантаження учнів, що виникає внаслідок збільшення кількості предметів; оптимізувати компетентнісний потенціал предметів; зміцнити шкільний колектив; налагодити зв'язки освітнього закладу і громади.

Якісні зрушення у формуванні й розвитку громадянської компетентності учнів спостерігатимуться бодай вже тоді, коли вчитель-предметник звертатиметься до питань громадянської освіти хоча б кілька разів за навчальний рік і робитиме це ґрунтовно та цілеспрямовано. З іншого боку, розгляд громадянськознавчих проблем на уроках різних предметів дає змогу збагатити зміст предметного викладання та організацію пізнавальної діяльності учнів. Одним із шляхів забезпечення міжпредметного підходу до громадянської освіти є також забезпечення необхідних громадянськознавчих елементів у змісті навчальних програм, підручників, посібників та інших засобів навчання [4, с. 14]. При цьому міжпредметна модель громадянської освіти не має суперечити навчальним цілям предметів-носіїв і не підміняти їх, а доповнювати і збагачувати новими аспектами, наближаючи навчання до власне життя учнів.

Отже, основними характеристиками міжпредметної моделі громадянської освіти нами визначено такі: цілеспрямоване, систематичне акцентування проблем громадянської освіти у змісті предметів-носіїв; розгляд цих проблем у кожному предметі з урахуванням його специфіки, що забезпечить системність формування й розвитку громадянської компетентності учнів; інтеграція змісту громадянської освіти у предметне викладання через розв'язання вчителями низки організаційних питань як-от: відбір навчальних тем для оптимального посилення громадянськознавчого змісту предмета, координування й збалансування засобів і методів навчання, розподіл навчального часу тощо.

Опанування учнями громадянськими знаннями та вміннями активної, свідомої, осмисленої участі в житті держави, суспільства, громади можливі за умов панування в освітньому закладі демократичної атмосфери, долучення учнів до дискусій, самостійних досліджень, соціальних проєктів, розв'язання проблем і ухвалення рішень. Такі знання, вміння та навички потребують систематичного

формування й удосконалення як засобами різних предметів, так і через залучення учнів до позаурочної діяльності.

Література:

1. Семенець-Орлова І. Суспільне замовлення на громадянську освіту. URL: <https://osvita.ua/school/64003/> (дата звернення: 21.02.2021).
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 21.02.2021).
3. Локшина О.І. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року // *Український педагогічний журнал*. 2019, № 3. С. 21-30.
4. Громадянська освіта: методичний посібник для вчителя. Київ, 2008. Видавництво Етна-1. 194 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-100>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рябокучма Т. О.

старший викладач

Військовий інститут

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Горбаченко А. Л.

асистент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

На сучасному етапі інтеграції України до світового освітнього простору перед здобувачами освітніх послуг відкривається все більше можливостей для поглиблення знань, що в свою чергу є неможливим без якісного оволодіння іноземною мовою, як інструменту, що здатен забезпечити комунікацію з представниками інших країн та культур. Саме тому викладачі закладів вищої освіти (далі ЗВО) посилено працюють над реалізацією Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років, а також над імплементацією новітніх форм, методів, методик, технологій навчання та викладання іноземних мов в освітній процес з метою швидкого оволодіння іноземною мовою [1].